

УДК 81'373.232.1.6(477)

DOI 10.31652/2521-1307-2022-36-137-147

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЕННЯ ПРІЗВИЩ, ПОХІДНИХ ВІД ПРІЗВИЩА ЗІРКА, ТА ЇХНЯ ТЕРИТОРІАЛЬНА ПОШИРЕНІСТЬ

Юрій Прадід

Україна, Львів

e-mail: ypradid1@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5842-9227

*Статтю присвячено дослідженню особливостей творення, поширення на теренах України прізвищ, похідних від прізвища **Зірка**. Зроблено огляд наукових праць вітчизняних мовознавців про теоретичні та прикладні аспекти дослідження українських прізвищ, які їй послужили теоретико-методологічним підґрунтям пропонованої розвідки.*

*Зазначається, що ця мікросистема є порівняно нечисленною (налічує всього 31 прізвище), але натомість досить різноманітною за способами і засобами творення. Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що найбільше прізвищ утворено від основи прізвища **Зірка-а**: **Зірк-івськ-ий**, **Зірк-овськ-ий**, **Зірк-ов**, **Зір(к/ч)-ак**, **Зір(к/ч)-енк-о**, **Зір(к/ч)-ик**, **Зірк-евич**, **Зірк-о**, **Зір(к/ч)-ук**, **Зірк-ач**, **Зірк-ій** (11 прізвищ). Найпоширенішим способом творення прізвищ, похідних від прізвища **Зірка**, є суфіксальний (19 прізвищ). Найчастіше для творення нових прізвищ використовується суфікс **-енк-**.*

Ключові слова: *Зірка; особливості творення; суфіксальний спосіб; морфемний суфікс; словотворчий суфікс; поширеність на теренах України.*

FEATURES OF THE CREATION OF SURNAMEN DERIVED FROM THE SURNAME ZIRKA AND THEIR TERRITORIAL DISTRIBUTION

Yuri Pradid

Ukraine, Lviv

e-mail: ypradid1@gmail.com

ORCID:0000-0002-5842-9227

Introduction. *The article presents the study of the creation and distribution surnames derived from surname **Zirka** in Ukraine. It reviews the scientific works of domestic linguists on the theoretical and applied aspects of the study of Ukrainian surnames (see, for example, the works of I. O. Varchenko, V. O. Horpynych and A. I. Kravchenko, A. M. Popovsky, Yu. F. Pradid, Yu. K. Redko, M. L. Khudas, etc.), their lexicographic study both in general (V. M. Demchenko and I. P. Lopushynskiy, A. M. Zosimov, Yu. K. Redko, etc.), and of individual regions of Ukraine in particular (G. L. Arkushyn, V. O. Horpynych, Yu. M. Novikova, etc.), which served as the theoretical and methodological basis of the proposed study.*

Purpose. *The purpose of this article is to investigate the peculiarities of creating surnames from the appellative zemlya, their regional prevalence in Ukraine. Achieving this goal requires the solution of the following tasks: 1) to summarize the works of Ukrainian linguists on the problems of*

studying surnames of residents of Ukraine; 2) to single out a microgroup of surnames formed from surnames **Zirka**; 3) to describe the features of their creation; 4) to characterize the regional prevalence of such surnames in Ukraine.

Methods. The descriptive method and its main methods are used as the main ones in the article: inventory and systematization of language material in synchrony. The work of Ukrainian linguists, who researched the surnames of the residents of Ukraine is the theoretical and methodological basis of the investigation

Result. The materials of the "Ridni" website was the source of the actual material which records 876,000 surnames of residents of Ukraine. It is noted that this microsystem is relatively small (it has only 31 surnames), but on the other hand, it is quite diverse in terms of methods and means of creation. The most common surname of this microsystem is the surname **Zirka** (493 carriers), which, according to the data of the "Ridni" website, occupies only 10,062 places in the general list of residents of Ukraine, and only one carrier represents the surnames **Zirkivskiy, Zirkivska, Zirkov, Zirkova, Zirkii, Zirkach, Zirko-Rubtsova**.

The analysis of the factual material shows that most surnames are formed from the base of the surname **Zirk-a**: **Zirk-ivsk-y, Zirk-ovsk-y, Zirk-ov, Zir(k/h)-ak, Zir(k/h)-enk- o, Zir(k/ch)-ik, Zirk-evich, Zirk-o, Zir(k/ch)-uk, Zirk-ach, Zirk-iy** (11 surnames in total) and only one each - from the surnames **Zyrnyk – Zirny (k/h)-enk-o, Ziryukin – Ziryukin-a, Zirnik – Zirn(k/h)-enk-o, Zirkovsk-yi – Zirkovsk-a, Zirneev – Zirneev-a, Zirkin – Zirkin-a, Zirov – Zirov-a, Zirkivsk-yi – Zirkivsk-a, Zirkov – Zirkov-a**.

The most common way of creating surnames derived from the surname **Zirka** is the suffix (19 surnames). Most often, suffixes **-enk-** are used to create new surnames: **Zir(k/h)-enk-o** (63 speakers), **Zir-enk-o** (31 speakers), **Zirni(k/h)-enk-o** (16 speakers), **Zirny(k/h)-enk-o** (7 carriers); **-uk(-yuk): Zir(k/h)-uk** (16 speakers), **Zir-yuk** (2 speakers); **-ov: Zir-ov** (2 carriers), **Zirk-ov** (1 carrier). 8 female surnames are formed in an inflectional way from the bases of male surnames with the help of the inflection **-a: Ziryukin-a** (17 carriers), **Zirn-a** (5 carriers), **Zirkovsk-a, Zirneev-a** (3 carriers each), **Zirkin-a, Zirov -a** (2 carriers each), **Zirkivsk-a, Zirkov-a** (1 carrier each).

In conclusion, it should be said that the problem of origin, peculiarities of creation and distribution in Ukraine surnames derived from other names, rare and merged surnames and some other aspects need to be studied.

Originality. A cursory review of the scientific works of Ukrainian scientists gave reason to conclude that surnames derived from surnames **Zirka** were not studied in Ukrainian linguistic science, even in connection with the study of other problems.

Keywords: *Zirka; peculiarities of creation; suffix method; morpheme suffix; word-forming suffix; prevalence in Ukraine.*

Постановка проблеми. Дослідження антропонімів узагалі й прізвищ зокрема – одна з актуальних проблем сучасної української ономастичної науки, яка має важливе теоретичне і практичне значення не лише для мовознавства, але й для історії, географії, народознавства. Незважаючи на пильну увагу українських учених до вивчення різноманітних аспектів антропоніміки в кінці ХХ – на початку ХХІ ст., зауважимо, що дослідження антропонімів окремих мікросистем, як-от: населених пунктів, соціальних груп і особливо прізвищ, похідних від окремих назв, перебуває лише на початковому етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Треба зазначити, що українські мовознавці зробили вагомий унесок в опрацювання теоретичних і практичних проблем вивчення прізвищ, поширених на теренах України. Достатньо згадати монографії Ю. К. Редька,

В. О. Горпинича та А. І. Корнієнко, у яких описані загальні проблеми дослідження прізвищ [12; 2], монографії М. Л. Худаша – про українську антропоніміку XIV–XVIII ст. [16], А. М. Поповського, присвячену вивченню окремих мікросистем українських прізвищ [4]. Заслужують на увагу ґрунтовні статті І. О. Варченка, В. О. Горпинича, у яких автори аналізують основні принципи дослідження сучасних українських прізвищ [1; 3], низка праць Ю. Ф. Прадіда – про патронімічні та матронімічні прізвища, утворені від українських варіантів християнських імен [7; 5], особливості творення прізвищ від прізвища *Дід* [6], способи творення прізвищ мікросистем «Батько» і «Дід» [8; 9], типологію прізвищ мешканців с. Либохори Стрийського району на Львівщині [10], походження і творення прізвищ та імен однокласників [11] та ін.

Помітним є доробок українських учених у галузі лексикографічного опрацювання українських прізвищ узагалі (В. М. Демченко та І. П. Лопушинський, А. М. Зосимов, Ю. К. Редько та ін.) й окремих регіонів України зокрема (Г. Л. Аркушин, В. О. Горпинич, Ю. М. Новикова та ін.).

Цінним довідковим виданням, украї потрібним науковцям, аспірантам, студентам, усім, хто цікавиться проблемами ономастики взагалі й антропоніміки зокрема, є бібліографічний показник з української ономастики, укладений С. О. Вербичем, І. В. Єфименко, І. М. Железняк [13].

Дослідження способів творення прізвищ, похідних від прізвища *Зірка*, ґрунтовно не вивчали в українському мовознавстві, про що красномовно свідчить навіть побіжний огляд наукових праць. Саме цій проблемі й присвячена пропонована розвідка.

Теоретико-методологічним підґрунтям цієї розвідки послужили праці українських мовознавців, у яких досліджуються прізвища мешканців України.

Мета статті – визначити місце мікросистеми прізвищ, похідних від прізвища *Зірка*, описати способи їхнього творення, вирізнити афікси, за допомогою яких утворилися прізвища цієї мікрогрупи, з'ясувати їхню поширеність на теренах України.

Досягнення цієї мети передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) виокремити мікросистему прізвищ, похідних від прізвища *Зірка*; 2) проаналізувати особливості творення прізвищ від прізвища *Зірка*; 3) окреслити їхню регіональну поширеність в Україні.

Матеріал для дослідження. Джерелом фактичного матеріалу послужили матеріали інтернетсайту «Рідні» (Рідні), на якому зафіксовано 876 тис. прізвищ мешканців України¹⁵, з них лише 30 прізвищ похідні від прізвища *Зірка*.

Прізвище *Зірка* утворене безафіксним способом від апелятива *зірка*. Носіями цього прізвища в Україні є 493 особи. За поширенням це прізвище посідає 10 062 місце в загальному списку мешканців України. Найбільше його носіїв проживає в Полтавській області – 172, зокрема в Народницькому районі що на Житомирщині¹⁶, де мешкає 12 носіїв цього прізвища¹⁷.

Від основи прізвища *Зірка* утворено 12 прізвищ за допомогою таких словотворчих суфіксів¹⁸:

¹⁵ На сайті «Рідні» зафіксовані прізвища мешканців України станом на 2011–2013 рр. У статті наводимо кількісні показники згідно з даними цього сайту.

¹⁶ Аналіз проводиться за адміністративно-територіальним поділом України до реформи 2020 рр.

¹⁷ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B0>.

¹⁸ Варто розрізняти суфікс як морфему і словотворчий суфікс. Морфемний суфікс – це мінімальна значуща частина слова, словотворчий суфікс – значуща частина слова, яка служить для творення нових слів. Словотворчий суфікс в одному випадку може дорівнювати морфемному суфіксу, в іншому – поєднувати дві і більше мінімальні значущі частини слова (про морфемний і словотворчий суфікси (докладніше див.: [14]).

1) *-овськ-*: *Зірк-а* – *Зірк-овськ-ий*¹⁹, носіями якого в Україні є 7 осіб, з них 6 проживає в м. Бердичеві на Житомирщині, 1 – у м. Вінниці. За поширенням це прізвище посідає 261 187 місце в загальному списку мешканців України²⁰.

Від основи чоловічого прізвища *Зірк-овськ-ий* флексійним способом (за допомогою флексії *-а*) утворено жіноче прізвище *Зірк-овськ-а*²¹, носіями якого в Україні є 3 особи, з них 2 проживають на Житомирщині, 1 – у м. Вінниці. За поширенням це прізвище посідає 446 414 місце в загальному списку мешканців України²²;

2) *-івськ-*: *Зірк-а* – *Зірк-івськ-ий*, носієм якого в Україні є 1 особа, яка проживає в м. Бердичеві на Житомирщині. За поширенням це прізвище посідає 798 951 місце в загальному списку мешканців України²³.

Від основи чоловічого прізвища *Зірк-івськ-ий* флексійним способом (за допомогою флексії *-а*) утворено жіноче прізвище *Зірк-івськ-а*, носієм якого в Україні є 1 особа, яка проживає так само в м. Бердичеві на Житомирщині. За поширенням це прізвище посідає 798 950 місце в загальному списку мешканців України²⁴;

3) *-ов-*: *Зірк-а* – *Зірк-ов*²⁵, носієм якого в Україні є 1 особа, яка проживає на Харківщині. За поширенням це прізвище посідає 798 954 місце в загальному списку мешканців України²⁶.

Від основи чоловічого прізвища *Зірк-ов* флексійним способом (за допомогою флексії *-а*) утворено жіноче прізвище *Зірк-ов-а*²⁷, носієм якого в Україні є 1 особа, яка проживає також на Харківщині. За поширенням це прізвище посідає 798 954 місце в загальному списку мешканців України²⁸;

4) *-ак-*: *Зірк-а* – *Зірк(к/ч)-ак*, носіями якого в Україні є 66 осіб, із них 49 проживає на Львівщині, 6 – на Миколаївщині, 5 – на Одещині, 3 – на Дніпропетровщині, 2 – на Івано-Франківщині, 1 – у м. Алчевську на Луганщині. За поширенням це прізвище посідає 62 406

¹⁹ Прізвище *Зірк-овськ-ий* утворено від основи прізвища *Зірка* за допомогою суфікса *-овськ-*, який більшою мірою властивий польській і російській мовам, бо в українській мові його відповідником здебільшого виступає суфікс *-івськ-*.

²⁰ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9>.

²¹ Варто погодитися з В. О. Горпиничем, який вважає жіночі відповідники до чоловічих прізвищ прикметникової форми окремими прізвищевими лексемами, а не словоформами [5 : 22], бо й з юридичного боку подібні прізвища кваліфікують як самостійні.

²² <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0>.

²³ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9>.

²⁴ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0>.

²⁵ Прізвище *Зірк-ов* утворено від українського прізвища *Зірка* за допомогою словотворчого суфікса *-ов*, який властивий російській мові. В українській мові відповідником російського словотворчого суфікса *-ов* виступає словотворчий суфікс *-ів*. Правда, з приводу походження прізвищ на *-ов*, *-ев(-ев)* є й інша думка. «Прізвища на *-ов* (Михайлов, Петров, Романов) та *-ев(-ев)* (Андреев) – це ті самі присвійні прикметники, що й Михайлів, Петрів, Романів, Андріїв, але в них збереглося етимологічне *-о-*, *-е-* також у формі називного відмінка. Зона поширення цих форм – уся українська територія, що входила до складу Російської імперії, а також Закарпаття. Причинами збереження *-о-*, *-е-* треба вважати, по-перше, традиційне вживання саме такої форми прізвищ з давніх-давен, по-друге, те, що метрики та особові документи виписували російською мовою. Тому немає підстав вважати прізвища на *-ов*, *-ев* лише російськими. Це спільний тип прізвищ, поширений і серед інших слов'ян, наприклад, болгар та македонців» [15].

²⁶ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2>.

²⁷ Окремими прізвищами, а не словоформами, як і прізвища прикметникового типу *Зірк-овськ-ий* і *Зірк-овськ-а*, варто вважати й прізвища *Зірк-ов* і *Зірк-ова*.

²⁸ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0>.

місце в загальному списку мешканців України. Найгустіший осередок цього прізвища – Сколівський район що на Львівщині, де проживає 27 його носіїв²⁹;

5) *-енк*: *Зірк-а* – *Зір(к/ч)-енк-о*, носіями якого в Україні є 63 особи, з них 24 проживає на Дніпропетровщині, 12 – на Черкащині, 8 – на Житомирщині, по 4 – на Запоріжжі та Луганщині, 3 – у м. Славутичі на Чернігівщині, по 2 – на Харківщині, у мм. Львові та Одесі, по 1 – у мм. Донецьку та Сімферополі. За поширенням це прізвище посідає 64 570 місце в загальному списку мешканців України. Найгустіший осередок його носіїв – Кам'янський район що на Черкащині, де проживає 12 осіб³⁰;

6) *-ик*: *Зірк-а* – *Зір(к/ч)-ик*, носіями якого в Україні є 59 особи, з них 35 носіїв цього прізвища проживає на Житомирщині, 11 – у м. Києві, 6 – у м. Макіївці на Донеччині, по 2 – у мм. Одесі, Харкові та Кам'янці-Подільському на Хмельниччині, 1 – на Львівщині. За поширенням це прізвище посідає 67 531 місце в загальному списку мешканців України. Найгустіший осередок цього прізвища – Житомирський район, що на Житомирщині, де проживає 16 його носіїв³¹;

7) *-евич*: *Зірк-а* – *Зірк-евич*, носіями якого в Україні є 26 осіб, із них 19 проживає на Волині, 4 – на Львівщині, 3 – на Дніпропетровщині. За поширенням це прізвище посідає 119 135 місце в загальному списку мешканців України. Найгустіший осередок цього прізвища – Локачинський район, що на Волині, де проживає 5 його носіїв³²;

8) *-ач*: *Зірк-а* – *Зірк-ач*, носієм якого в Україні є 1 особа, яка проживає в м. Одесі. За поширенням це прізвище посідає 798 949 місце в загальному списку мешканців України³³.

В Україні немає осіб – носіїв прізвища *Зіркін*, але є жіноче прізвище *Зіркін-а*³⁴, носіями якого в Україні є 2 особи, які проживають у м. Луганську. За поширенням це прізвище посідає 473 745 місце в загальному списку мешканців України³⁵.

Від усіченої основи прізвища *Зірка* утворено 17 прізвищ за допомогою таких словотворчих суфіксів:

1) *-ник*: *Зір-к-а* – *Зір-ник*, носіями якого в Україні є 62 особи, з них 45 проживає на Черкащині, 6 – у м. Києві, 4 – на Донеччині, 3 – на Київщині, 2 – у м. Харкові, по 1 – у мм. Львові та Конотопі на Сумщині. За поширенням це прізвище посідає 64 868 місце в загальному списку мешканців України. Найгустіший осередок цього прізвища – Уманський район, що на Черкащині, де проживає 23 носії цього прізвища³⁶.

Від основи прізвища *Зірник* за допомогою суфікса *-енк-* утворено прізвище *Зірни(к/ч)-енк-о*, носіями якого в Україні є 7 осіб, із них 4 носії цього прізвища проживає в м. Ніжині на Чернігівщині, по 1 – на Харківщині, у мм. Києві та Сумах. За поширенням це прізвище посідає 261 188 місце в загальному списку мешканців України³⁷;

²⁹ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D1%87%D0%B0%D0%BA>.

³⁰ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE>.

³¹ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA>.

³² <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87>.

³³ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%87>.

³⁴ Жіноче прізвище, як зазначалося вище, утворюється флексійним способом від основи чоловічого прізвища. Не є винятком і прізвище *Зіркін-а*, похідне від прізвища *Зіркін*, що утворене від основи українського прізвища *Зірка* за допомогою російського словотворчого суфікса *-ин-*, відповідником якого в українській мові є суфікс *-ин*.

³⁵ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0>.

³⁶ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA>.

³⁷ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE>.

2) *-нік-*: *Зір-к-а* – *Зір-нік*³⁸, носіями якого в Україні є 8 осіб, із них 7 проживає в Криму, 1 – у м. Тернополі. За поширенням це прізвище посідає 240 230 місце в загальному списку мешканців України³⁹.

Від основи прізвища *Зірнік* за допомогою суфікса *-енк-* утворено прізвище *Зірні(к/ч)-енк-о*, носіями якого в Україні є 16 осіб, із них 10 проживає на Дніпропетровщині, 3 – у м. Ніжині на Чернігівщині, 2 – у м. Луганську, 1 – на Кіровоградщині. За поширенням це прізвище посідає 163 182 місце в загальному списку мешканців України⁴⁰;

3) *-н-*: *Зір-к-а* – *Зір-н-ий*, носіями якого в Україні є 5 осіб, із них по 2 носії цього прізвища проживають у мм. Донецьку та Одесі, 1 – у м. Миколаєві. За поширенням це прізвище посідає 302 874 місце в загальному списку мешканців України⁴¹.

Від основи чоловічого прізвища *Зірн-ий* флексійним способом (за допомогою флексії *-а*) утворено жіноче прізвище *Зірн-а*, носіями якого в Україні є 5 осіб, із них по 2 носії цього прізвища проживають у мм. Донецьку та Миколаєві, 1 – у м. Одесі. За поширенням це прізвище посідає 302 873 місце в загальному списку мешканців України⁴².

Окрім того, від основи цього ж прізвища *Зірн-ий* за допомогою суфікса *-иц-* утворено ще прізвище *Зірн-иц-я*, носієм якого в Україні є 1 особа, яка проживає на Харківщині. За поширенням це прізвище посідає 798 957 місце в загальному списку мешканців України⁴³;

4) *-юк-*: *Зір-к-а* – *Зір-юк*, носієм якого в Україні є 2 особи, які проживають у м. Слов'янську на Донеччині. За поширенням це прізвище посідає 473 751 місце в загальному списку мешканців України⁴⁴.

Від основи прізвища *Зірюк* за допомогою суфікса *-ін* утворено прізвище *Зірюк-ін*, носіями якого в Україні є 12 осіб, із них 5 проживає на Харківщині, 3 – на Одещині, 2 – на Запоріжжі, по 1 – у мм. Житомирі та Єнакієво на Донеччині. За поширенням це прізвище посідає 195 127 місце в загальному списку мешканців України⁴⁵.

Від основи чоловічого прізвища *Зірюкін* флексійним способом (за допомогою флексії *-а*) утворено жіноче прізвище *Зірюкін-а*, носіями якого в Україні є 17 осіб, із них 6 носіїв цього прізвища проживає на Харківщині, 3 – на Одещині, по 2 – на Запоріжжі та в м. Житомирі, по 1 – на Кіровоградщині, у мм. Києві, Єнакієво на Донеччині, Ніжині на Чернігівщині. За поширенням це прізвище посідає 155 492 місце в загальному списку мешканців України;

5) *-ов-*: *Зір-к-а* – *Зір-ов*, носієм якого в Україні є 2 особи, одна з них проживає в м. Харкові, друга – на Одещині. За поширенням це прізвище посідає 479 748 місце в загальному списку мешканців України⁴⁶.

Від основи чоловічого прізвища *Зіров* флексійним способом (за допомогою флексії *-а*) утворено жіноче прізвище *Зіров-а*, носієм якого в Україні є 2 особи, одна з них проживає в м. Харкові, а інша – на Луганщині. За поширенням це прізвище посідає 479 749 місце в

³⁸ Прізвище *Зірнік* утворено від українського прізвища *Зірка* за допомогою російського словотворчого суфікса *-нік*, відповідником якого в українській мові є суфікс *-нік*. Прізвища такого типу з'явилися в Україні під впливом російської мови.

³⁹ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%BA>.

⁴⁰ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE>.

⁴¹ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9>.

⁴² <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B0>.

⁴³ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F>.

⁴⁴ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D1%8E%D0%BA>.

⁴⁵ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D1%8E%D0%BA%D1%96%D0%BD>.

⁴⁶ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BE%D0%B2>.

загальному списку мешканців України⁴⁷;

б) *-енк-*: *Зір-к-а* – *Зір-енк-о*, носіями якого в Україні є 31 особа, з них 21 носій цього прізвища проживає на Харківщині, 9 – на Дніпропетровщині, 1 – на Київщині. За поширенням це прізвище посідає 107 323 місце в загальному списку мешканців України. Найгустіший осередок його носіїв – Казанківський район, що на Миколаївщині, де проживає 6 осіб⁴⁸;

7) *-ук*: *зірк-а* – *Зір(к/ч)-ук*, носіями якого в Україні є 16 осіб, із них 9 носіїв проживає в м. Одесі, 7 – на Дніпропетровщині. За поширенням це прізвище посідає 163 183 місце в загальному списку мешканців України⁴⁹.

В Україні відсутнє чоловіче прізвище *Зірнеєв*, але наявне жіноче прізвище *Зірн-єєв-а*, носіями якого в Україні є 3 особи, які проживають на Донеччині. За поширенням це прізвище посідає 446 415 місце в загальному списку мешканців України⁵⁰.

Ще від основи прізвища *Зірк-а* флексійним способом утворено два прізвища:

1) *Зірк-а* – *Зірк-о*, носіями якого в Україні є 25 осіб, із них 7 проживає в м. Києві, 6 – на Харківщині, 4 – на Дніпропетровщині, 3 – на Івано-Франківщині, 2 – у м. Одесі, по 1 – на Хмельниччині, у Криму та в м. Торезьку на Донеччині. За поширенням це прізвище посідає 123 576 місце в загальному списку мешканців України. Найгустіший осередок його носіїв – Локачинський район, що на Волині⁵¹;

2) *Зірк-а* – *Зірк-ій*, носієм якого в Україні є 1 особа, яка проживає на Київщині. За поширенням це прізвище посідає 798 952 місце в загальному списку мешканців України⁵².

Серед прізвищ, похідних від прізвища *Зірка*, наявне одне подвійне прізвище *Зірко-Рубцова*, носієм якого в Україні є 1 особа, яка проживає в м. Єнакієво, що на Донеччині. За поширенням це прізвище посідає 798 953 місце в загальному списку мешканців України⁵³.

Висновки. Висловлені вище міркування дозволяють зробити висновки:

1. Досліджувана мікросистема прізвищ, похідних від прізвища *Зірка*, є нечисленною і налічує всього 30 прізвищ, з них кожне друге прізвище утворене від усіченої основи.

Найпоширенішим прізвищем цієї мікросистеми є прізвище *Зірка* (493 носії) (дет. про кількість носіїв прізвищ, утворених від прізвища *Зірка*, та їхнє місце в загальному списку мешканців України див. табл. 1).

⁴⁷ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0>.

⁴⁸ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE>.

⁴⁹ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA>.

⁵⁰ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BD%D1%94%D1%94%D0%B2%D0%B0>.

⁵¹ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%BE>.

⁵² <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B9>.

⁵³ <https://ridni.org/karta/%D0%B7%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%BE-%D1%80%D1%83%D0%B1%D1%86%D0%BE%D0%B2%D0%B0>.

Табл. 1. Кількість носіїв прізвищ, утворених від прізвища *Зірка*, та їхнє місце в загальному списку мешканців України

	Прізвище	К-ть носіїв	Місце в списку
1	Зір-к-а	493	10 062
2	Зір(к/ч)-ак	66	62 406
3	Зір(к/ч)-енк-о	63	64 570
4	Зірн-ик	62	64 868
5	Зір(к/ч)-ик	59	67 531
6	Зір-енк-о	31	107 323
7	Зірк-евич	26	119 135
8	Зірк-о	25	123 576
9	Зірюкін-а	17	155 492
10	Зірні(к/ч)-енк-о	16	163 182
11	Зір(к/ч)-ук	16	163 183
12	Зір-юкін	12	195 127
13	Зірн-ік	8	240 230
14	Зірк-овськ-ий	7	261 187
15	Зірні(к/ч)-енк-о	7	261 188
16	Зірн-а	5	302 873
17	Зір-н-ий	5	302 874
18	Зірковськ-а	3	446 414
19	Зірнеєв-а	3	446 415
20	Зіркін-а	2	473 745
21	Зір-ов	2	473 748
22	Зіров-а	2	473 749
23	Зір-юк	2	473 751
24	Зірк-ач	1	473 949
25	Зірківськ-а	1	798 950
26	Зірк-івськ-ий	1	798 951
27	Зірк-ій	1	798 952
28	Зірко-Рубцова	1	798 953
29	Зірк-ов	1	798 954
30	Зірков-а	1	798 955
31	Зірн-иц-я	1	798 957

2. Найпоширенішим способом творення прізвищ, похідних від прізвища *Зірка*, є суфіксальний (19 прізвищ). Найчастіше для творення нових прізвищ використовують суфікси *-енк-* (4 випадки), *-ов*, *-ук(-юк)* (по 7 випадків).

Десять прізвищ утворено флексійним способом, серед яких два прізвища утворено від основи прізвища *Зірк-а*: *Зірк-о*, *Зірк-ій* та 8 жіночих прізвищ – від основ чоловічих прізвищ: *Зірюкін-а*, *Зірн-а*, *Зірко-овськ-а*, *Зірн-еєв-а*, *Зіров-а*, *Зіркін-а*, *Зірківськ-а*, *Зірков-а* (дет. про способи творення прізвищ, похідних від прізвища *Зірка* див. табл. 2).

Табл. 2. Способи творення прізвищ, похідних від прізвища Зірка

	Способи творення прізвищ	К-ть
1	Безсуфіксальний	1
2	Суфіксальний	19
2.1	-енк-	4
2.2	-ук(-юк)	2
2.3	-ов	2
2.4	-ик-	1
2.5	-ак	1
2.6	-ник	1
2.7	-евич	1
2.8	-овськ-	1
2.9	-н-	1
2.10	-ач	1
2.11	-івськ-	1
2.12	-иц-	1
2.13	-ін	1
2.14	-нік	1
3	Флексійний	10
3.1	-а	8
3.2	-о	1
3.3	-ій	1
4	Подвійне прізвище	1
	Усього	31

ЛІТЕРАТУРА

1. Варченко І. До основ наукового вивчення сучасних українських прізвищ. *Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ*. Київ : Радянська школа, 1968. С. 3–29.
2. Горпинич В. О., Корнієнко А. І. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Словник. Дніпропетровськ : Пороги, 2012. 237 с.
3. Горпинич В. Основні принципи дослідження сучасних прізвищ України. *Українська мова*. 2009. № 4. С. 18–27.
4. Поповський А. Дециця про українські прізвища : Монографія. Дніпро : Ліра, 2020. 300 с.
5. Прадід Ю. Ф. Матронімічні прізвища (на матеріалі українських варіантів християнських імен). *Українське мовознавство*. 2022а. Вип. 52. С. 32–43.
6. Прадід Ю. Ф. Особливості творення прізвищ, похідних від прізвища Дід (на матеріалі прізвищ, поширених в Україні). *Філологічний часопис* : науковий журнал. Умань : ВПЦ «Візаві», 2022б. Вип. 2 (20). С. 62–83.
7. Прадід Ю. Ф. Патронімічні прізвища (на матеріалі українських варіантів християнських імен). *Українське мовознавство*. 2021. Вип. 1(50). С. 28–45.
8. Прадід Ю. Ф. Способи творення прізвищ мікрогрупи «Батько»: на матеріалі прізвищ, поширених в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія». На пошану Івана Чендея (до 100-річчя з дня народження)*. 2022с. Вип. 1 (47). С. 225–230.

9. Прадід Ю. Ф. Способи творення прізвищ, похідних від апелятива *дід*. *Мова. Література. Фольклор*. Запоріжжя, 2022d. № 1. С. 42–52.
10. Прадід Ю. Ф. Типологія прізвищ жителів с. Либохори Стрийського району на Львівщині. *Мови й літератури світу*: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2022e. Вип. 1. С. 28–45.
11. Прадід Ю. Ф. Типологія українських прізвищ та імен (на матеріалі прізвищ та імен моїх однокласників). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2022f. № 18. С. 43–48.
12. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ : Наукова думка, 1966. 216 с.
13. Українська ономастика: Бібліографічний покажчик. Уклад.: С. О. Вербич, І. В. Єфименко, І. М. Желізняк. Київ, 2013. 366 с.
14. Український словотвір: Словник-довідник. URL: <https://subject.com.ua/ukrmova/derivation/index.html> (дата звернення: 16.01.2023).
15. Українські прізвища. URL: https://www.wikiwand.com/uk/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B0 (дата звернення: 26.01.2023).
16. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. Київ : Наукова думка, 1977. 236 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Рідні. UPL : <https://ridni.org/> (дата звернення : 19.01.2023).

REFERENCES

1. Varchenko I. Do osnov naukovooho vyvchennia suchasnykh ukrainskykh prizvyshch. *Redko Yu. K. Dovidnyk ukrainskykh prizvyshch*. Kyiv : Radianska shkola, 1968. S. 3–29.
2. Horpynych V. O., Korniienko A. I. Antroponimiia Dniprovskoho Pryporizhzhia i sumizhnykh rehioniv Ukrainy: Slovnyk. Dnipropetrovsk : Porohy, 2012. 237 с.
3. Horpynych V. Osnovni pryntsyepy doslidzhennia suchasnykh prizvyshch Ukrainy. *Ukrainska mova*. 2009. № 4. S. 18–27.
4. Popovskyi A. Deshchytsia pro ukrainski prizvyshcha : monohrafiia. Dnipro : Lira, 2020. 300 s.
5. Pradid Yu. F. Matronimichni prizvyshcha (na materialii ukrainskykh variantiv khrystyianskykh imen). *Ukrainske movoznavstvo*. 2022. Vyp. 52. S. 32–43.
6. Pradid Yu. F. Osoblyvosti tvorennia prizvyshch, pokhidnykh vid prizvyshcha Did (na materialii prizvyshch, poshyrenykh v Ukraini). *Filolohichni chasopys : naukovyi zhurnal*. Uman : VPTs «Vizavi», 2022b. Vyp. 2 (20). S. 62–83.
7. Pradid Yu. F. Patronimichni prizvyshcha (na materialii ukrainskykh variantiv khrystyianskykh imen). *Ukrainske movoznavstvo*. 2021. Vyp. 1(50). S. 28–45.
8. Pradid Yu. F. Sposoby tvorennia prizvyshch mikrohrupy «Batko»: na materialii prizvyshch, poshyrenykh v Ukraini. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Filolohiia». Na poshanu Ivana Chendeia (do 100-richchia z dnia narodzhennia)*. 2022. Vyp. 1 (47). S. 225–230.
9. Pradid Yu. F. Sposoby tvorennia prizvyshch, pokhidnykh vid apeliatyva did. *Mova. Literatura. Folklor*. Zaporizhzhia, 2022d. № 1. S. 42–52.
10. Pradid Yu. F. Typolohiia prizvyshch zhyteliv s. Lybokhory Stryiskoho raionu na Lvivshchyni. *Movy y literatury svitu*: zb. nauk. prats. Kryvyi Rih, 2022. Vyp. 1. S. 28–45.
11. Pradid Yu. F. Typolohiia ukrainskykh prizvyshch ta imen (na materialii prizvyshch ta imen moikh odnoklasnykiv). *Naukovyi visnyk Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*. 2022f. № 18. S. 43–48.
12. Redko Yu. K. Suchasni ukrainski prizvyshcha. Kyiv : Naukova dumka, 1966. 216 s.
13. Ukrainska onomastyka: Bibliohrafichni pokazhchyk. Uklad.: S. O. Verbych, I. V. Yefymenko, I. M. Zheliezniak. Kyiv, 2013. 366 s.

14. Ukrainskyi slovotvir: Slovnyk-dovidnyk. URL:
<https://subject.com.ua/ukrmoval/derivation/index.html> (data zvernennia : 16.09. 2022).
15. Ukrayins'ki pryzvyshcha. URL:
https://www.wikiwand.com/uk/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B0.
(data zvernennya: 17.09.2022).
16. Khudash M.L. Z istorii ukrainskoi antroponimii. Kyiv : Naukova dumka, 1977. 236 s.

DZERELA ILUSTRATYVNOHO MATERIALU

1. Ridni. UPL : <https://ridni.org/> (data zvernennia: 19.01.2023).

Прадід Юрій Федорович, доктор філологічних наук, професор (Україна).

Pradid Yuri, Doctor of Philology, Professor (Ukraine).

Стаття надійшла: 12.04.2023

Статтю прийнято до друку: 19.04.2023